

מחשבה קצרה על הדף הרב יחזקאל הרטמן

מסכת פנחות דף ת

הקיפו גויים את העזרה

"רבי יוחנן בן בתירה אומר, מנין שאם הקיפו עובדי כוכבים את כל העזרה (ויורים חיצים על העזרה) שהכהנים נכנסין לשם ואוכלין שם קדשי קדשים, ת"ל בקדש הקדשים תאכלנו."

הרמב"ן (במדבר יח, י) על הפסוק "בקדש הקדשים תאכלנו", מביא את דברי ר"י בן בתירה, ומוסיף שאפילו לקודש הקדשים מותר להכנס ולאכול (היינו באופן שהנכרים יורים חיצים גם לתוך ההיכל).

אמנם הכלי חמדה שם מדייק מהגמ' כאן שדוקא היכל ולא קה"ק, וכן משמע ברמב"ם.

בברכות (ל, א) איתא שבכל מקום שאדם מתפלל צריך לכוין לבו כנגד מקום המקדש - וכאשר מתפלל בחו"ל יכוין לבו לא"י; וכשמתפלל בא"י יכוין לבו לירושלים; ובירושלים יכוין לבו כנגד בהמ"ק; ובבהמ"ק יכוין לבו כנגד בית קה"ק; ובקה"ק יכוין לבו כנגד בית הכפורת (דהיינו הארון).

וביעב"ץ התקשה באיזה אופן אדם מתפלל בקה"ק. ומיישב: א) מיירי ככהן גדול שמתפלל בבית החיצון, ונחשב כעומד בקה"ק. ב) באומנין שהיו משלשלין לקה"ק כדי לתקן איזה דבר.

והגרמ"מ שולזינגר זצ"ל בספר פניני רבינו יחזקאל (ח"א סי' ז עמ' עח) מעיר דעדיין קשה שהרי הגמ' מדברת על תפילת שמו"ע, ובב' האופנים שצייר העיב"ץ אין סיבה לומר שמתפלל שם שמו"ע.

ומיישב, ע"פ דברי הרמב"ן הנ"ל, דיש אופן שמוותר להכנס לקה"ק לאכול קדשים, והוא כשצריך להימלט מהגויים, ומעתה יש לצייר שפיר שכיון ששוהים שם בהיתר של פיקו"נ, בזה מדברת הברייתא שהם נעמדים להתפלל שמו"ע.

דף ט

כף אינו אלא ימין

מזמרה שנאמר במצורע "כף הכהן השמאלית", נלמד שבשאר המקומות שנאמר "כף", הכוונה לימנית.

נביא מדברי האיז'ביצר בספרו 'מי השילוח' בכמה מקומות, ונשלבם יחד.

בפרשת בראשית על הפסוק "ויאמר לאשה אף כי אמר אלקים וגו'", מבאר המי השילוח שיעקר ענינה של התורה הוא להשלים את החסרון שנטבע באדם מיום הוולדו. ויסוד זה נתבאר יותר בדבריו בביאורי אגדות (מי השילוח ח"א שבת פת, א) על מה שאמרו שהמלאכים קטרגו על נתינת התורה לבני אדם, והקב"ה אמר למשה שישב להם תשובה. ומבאר שהמלאכים רצו את התענוג שבתורה, אך אין הם חסרים, ועיקר התורה הוא להשלים את החסרון שיש בבני אדם.

וזהו דאיאת בתנא דבי אליהו רבה (פרק כב) שפגע באליהו תלמיד אחד ואמר לו אני מתאוה וחומד ומצפה לדברי תורה, והשיב לו אליהו הנביא, אין התורה נקנית אלא במי שמוסר נפשו עליה, וצ"ב מה החסרון של זה שלומד מצד חמדת התורה. אלא הביאור, שהתלמיד הזה חמד את התורה להתענג בה כמו התענגות על הון ועושר, ואמר לו אליהו שהתורה נקנית רק למי שמבין שבלי התורה אין לו חיים. כך אמר משה למלאכים, שעשרת הדברות באות להשלים חסרונות ששייכים רק אצל בני אדם.

אדם הראשון נצטוו שלא לאכול מעץ הדעת, ומצוה זו באה להשלים חסרון מסוים שהיה לו. הנחש הסית אותו והדגיש את העובדה שאינו יכול לאכול מעץ הדעת, כלומר הנחש בא לבייש את אדם וחווה בכך שהראה להם שהם בעלי חסרון שמחייבם לפרוש מעץ הדעת.

ובמקומות אחרים מבאר המי השילוח, שהמבייש את חבריו כל זכויותיו ומעלותיו עוברות לחבירו (דוגמת מה שמפורסם שהאומר לשה"ר על חבריו, עוברות הזכויות ממנו אליו), ובכך מבאר את הפסוק בסו"פ יתרו "ולא תעלה במעלות על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עליו" - כל לבבות ישראל נקראים 'מזבחי', וזהו שמזהיר הכתוב שלא תתגאה על שום נפש מישראל, וזהו אשר לא תגלה ערותך עליו, היינו שלא תבוא עי"ז לידי בושה שאם תתגאה על שום אחד אז סופך שתדרג מדרגה למטה הימנו והוא יעלה על מקומך.

ובפרשת כי תצא נאמר "כי יצו אנשים יחדיו וכו', והחזיקה במבושיו, וקצותה את כפה", ומבאר המי השילוח שהרמז הוא שכאשר אדם מבייש את חבריו במה שמגלה את חסרונו הנמצא בו, ע"ז נאמר והחזיקה במבושיו, היינו דבר שמתבייש בו, וקצותה את כפה, היינו שע"ז יפסיד כל זכויותיו, כי כף היינו ימין, כמ"ש בסוגיא, וימין הוא

זכות - כלשון המדרש אלו מיימינים.

הנחש בא ובייש את אדם וחווה בהדגשת חסרונם, ובכך איבד את כל מעלותיו ובמקום ללכת על רגליו, על גחונך תלך, והאדם מתגבר עליו "הוא ישופך ראש", שאיבד את מעלותיו לאדם.

נמצא שצורת כתיבת התורה שונה מהאמירה למשה.

דף י

קפיצה בג' אצבעות

מעשה קפיצה הוא בג' אצבעות.

בספר ליקוטי הש"ס מהאר"י, הביא כאן ביאור ע"פ קבלה, ורק נזכר כמה ממילותיו: "כי הקפיצה הוא בחסד בסוד וקמץ הכהן, והנה אור החסדים עליונים לא היה להם קיום והעמדה וכו'", הוי אומר שג' אצבעות מבטאות קיום והעמדה.

ויש לבאר ע"פ כמה ספרי חסידות שעסקו בענין זה.

בשם משמואל (צו תרע"ג) מבאר שהקפיצה היא כנגד השחיטה, והקטרתו כנגד הזריקה. כשם שהדם הוא החלק הרוחני של הבהמה, כך הקומץ הוא החלק העליון והפנימי, שנקרא בתורה "אזכרתה", כביכול נשמתה של המנחה. הקומץ הוא החיבור לה'.

בספר הזמנים (לרבי יעקב ליינר, בנו של האיז'ביצר) ענין העומר (אות יד) מדבר על מה שהמון אמר למרדכי "אתי מלא קומצא דיכדו (דמנחת העומר) ודחי עשרה אלפי ככרא כספא דידי", שבקומץ יש ג' אצבעות, "והיינו להורות שעיקר הוא אצל ישראל לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו, וכל עניני עוה"ז הם טפל אצלם רק כדי שלא יהיה להם מניעה לעבודת השי"ת, והמותרות הוא טפל אצלם לגמרי, שאם אין להם, ג"כ לא יהיה שום מניעה עי"ז בעבודת השי"ת, אבל בעכו"ם העיקר הוא אצלם המותרות", הקומץ הקטן שלנו דוחה את העשרת אלפים ככר כסף של הגויים, ששקועים במותרות.

ונצרך מה שכתב בספר בית ישראל (לרצ"ה מזידיטשוב, מהדורות הראשונים של החסידות) שכתב ע"פ האר"י, דמידת החסד יורדת לעולם, אך נזקקת לכלי קיבול שיתן גבול לשפע, ובלא זה אי אפשר לעמוד ברוב טובה. העוה"ז הוא במידת הדין, וכשיש חסד שמתגלה במידת הדין, זה האופן שניתן לקבל את השפע.

היד מסמלת את החיבור להקב"ה, וג' אצבעות מבטאות שאמנם יש שפע גדול מלוא היד, אך אין אנו תופסים ממנו אלא כמות יותר מצומצמת כענין ג' אצבעות. אפילו השפע האלוקי חייב להתקבל באופן מוגבל.

ואפשר שזה בכלל דברי האריז"ל שאור החסדים העליונים לא היה להם קיום והעמדה, מבלי החזקתם בג' אצבעות, שמעמידות גבול וצמצום שמאפשרים את קבלת השפע העליון.

ונגענו רק בקצה עומק דברים אלו.

דף י

פרשה שנאמרה ונשנית

בפרשת מצורע עני, התורה חוזרת שוב על כל סדר ופרטי טהרת המצורע בדם האשם ובלוג השמן, אף שכבר נזכר הכל לגבי מצורע עשיר, משום שכל פרשה שנאמרה ונשנית לא נשנית אלא בשביל דבר שנתחדש בה. כלומר, מאחר והתורה הוצרכה לשנות את פרשת קרבן מצורע עני שמביא קרבן עולה ויורד, הרי היא חוזרת ושונה את כל הפרטים שוב.

רש"י בתחילת פרשת בהר כתב, "מה ענין שמיטה אצל הר סיני, אלא לומר לך כשם ששמיטה נאמרו כללותיה ופרטותיה בסיני, כך כל התורה נאמרו כללותיה ופרטותיה בסיני". הרא"ם מקשה על רש"י קושייה אלימתא, אם כל הפרטים נאמרו בסיני, מאי האי שאמרו "כל פרשה שנשנית וכו'", והלא הכל כבר נאמר בסיני, ולא נשאר דבר שיתחדש.

והנה נחלקו רבותינו התנאים בזבחים (קטו, ב) וחגיגה (ו, ב), דר' ישמעאל סבר דכללות נאמרו בסיני ופרטות באהל מועד, ור"ע סבר דכללות ופרטות נאמרו בסיני ונשנו באהל מועד ונשתלשו בערבות מואב. והיה מקום ליישב בכך את קושיית הרא"ם, דבאמת הך כללא "כל פרשה שנשנית וכו" נאמר בסוגיין ע"י תנא דבי ר' ישמעאל, ואתיא לשיטת רבי ישמעאל דפרטות לא נאמרו בסיני, ובאמת לא אתיא כר"ע דס"ל דהכל נאמר בסיני, ולא שייך שיהיה חידוש לאחר מכן.

אלא שבספר ישמח משה (פרשת בהר) דוחה תירוץ זה, דבשבועות (יט, א) מבואר דר"ע גופיה אמר את הכלל "כל פרשה שנשנית וכו'", והדרא קושיא לדוכתה.

ותירץ הרא"ם, וכן מבאר יותר בספר זכותא דאברהם (דף כו ע"ה, אלא שהוא כתב דתירוץ זה אינו כרא"ם) דאמנם הכל נאמר למשה בסיני, אך לא הכל נכתב בתורה מייד. כלומר, יש הבדל בין האמירה לכתובה, האמירה נאמרה בשלמות בסיני, אבל הכתיבה נפרשה במקומות שונים.

וכך המשמעות ברמב"ן פרשת בהר - "אבל ענין ערבות מואב, שנצטווה שם משה לבאר התורה לבנים", ונראה כפי הנ"ל, שאף שהתורה ניתנה כבר למשה, הביאור לבני ישראל, וכתבת הדברים אליהם, התפרס לאורך שנים.

לחם הפנים, אינו אלא ליום ולילה, וכ"כ הרע"ב כאן.

רבינו יונה בפירושו לאבות (ה, ה) לגבי הניסים שנעשו בבית המקדש שאחד מהם היה "לא נמצא פסול בעמר ובשתי הלחם ובלחם הפנים" כתב שזמן אכילת לחם הפנים הוא בשבוע שאחר השבת שהסירוהו. משמע שאפשר לאכלו במשך כל השבוע, וקשה מלשון המשנה כאן. ו"ל בדוחק ש"למחרת" היינו ביום האחרון של השבוע.

באגרות משה (ח"א קדשים וטהרות ס"י א) מביא קושיא זו על רבינו יונה, ומנסה ליישב שרבינו יונה מדבר על יוה"כ שחל בשבת שאז הלחם מתחלק במוצאי שבת, וכוונתו שאוכלים את הלחם בשבוע שאחרי השבת, כלומר רק במוצ"ש שהוא בשבוע הבא ולא קודם, אבל גם לא מאוחר יותר. אך מעיר שפירוש זה דחוק.

הרמב"ם בפ"י המשנה כתב שאוכלים את לחם הפנים רק בשבת עצמה, ולא בלילה שאחריה. והדברים צ"ב. ובאגרו"מ שם ביאר שלא בא הרמב"ם לאפוקי את הלילה שאחרי השבת, אלא שבקדשים הלילה הולך אחר היום, וא"כ יום השבת כולל את הלילה שלאחריו.

והלום ראיתי בספר משנת חיים (ויקרא קיא, ג) שמביא את לשון הראב"ע בפיוטו "כי אשמרה שבת" - "רשם בדת קל-חוק אל סגנו, **בו לערוך לחם פנים בפניו, על כן להתענות בו על פי נבנוי אסור**, לבד מיום כיפור עוונתי". וביאר בהערות בסידור בית יעקב, שכיון שיש מצוה לאכול את לחם הפנים בשבת, על כן אין חכמים יכולים לגזור תענית בשבת, שבכך יבטלו אכילת לחם הפנים.

ומקשה במשנת חיים שהרי יכול להתקיים במוצאי שבת.

ומיישב בב' דרכים: א) ע"פ דברי החכם צבי (סי' קנא) שהקדשים הנאכלים ליום ולילה, עיקר אכילתן ביום הראשון ולא בלילה.

ב) כוונת הרמב"ם בפירוש המשנה שיש ב' דינים באכילת לחם הפנים, א' אכילת קדשים, כמו כל המנחות שנאכלות ליום ולילה. ב' אכילה בתורת חלק ממוצאות סידור לחם הפנים, שכוללת אכילת הסדר הישן. כשם שסידור וסילוק הלחם שייך רק בשבת, גם האכילה מדין הסידור, שייכת רק בשבת. וזה פירוש לשון הרמב"ם, דמצוה לאכול ביום השבת, שרק אז מתקיים האכילה מדין הסילוק. וממילא זה ישוב לשון ראב"ע בפייט, דאין גוזרים תענית בשבת, כי בכך מבטלים את המצוה המיוחדת של אכילה מדין סילוק וסידור המערכת, שזה נוהג רק בשבת.

מחשבת הפקום ומחשבת הזמן

"אמר רבי יהודה זה הכלל, אם מחשבת הזמן קדמה למחשבת המקום, פיגול וחייבין עליו כרת. אם מחשבת המקום קדמה למחשבת הזמן, פסול ואין בו כרת".

בספרי החסידות למדו מכאן רמז לעבודת ה'.

בספר תפארת שלמה (פרשת ויצא) מבאר שכאשר אדם מתפלל, עיקר המחשבה היא לגדל ולקדש שמו ית', ובתור דבר נוסף יכול האדם לצרף את רצונו שיתמלאו צרכיו.

וזה הרמז כאן: אם מחשבת הזמן, דהיינו עניני העוה"ז, קדמה למחשבת המקום, הוא המקום ב"ה, פיגול וחייבין עליו כרת. אך אם מחשבת המקום קודמת למחשבת הזמן, התפילה מקובלת.

וזהו מה שנאמר "ויפגע במקום וילן שם", ראשית פגע ופגש בעניני המקום ב"ה, ולאחר מכן עסק בצרכי בניו.

בספר מרביצי תורה מעולם החסידות (חלב ב) מובא על רבי שלמה מבאבוב, שהיה דורש בשיחותיו בזמן עריכת השלחנות, לחזק את העם מול זרמי התקופה המודרניים, וכך המליץ: "כל שמחשבת הזמן קדמה למחשבת המקום פיגול, כלומר אדם המתחשב עם רוח הזמן ונותן לה דין קדימה על מחשבת המקום ברוך הוא, מחשבותיו פיגול, ונכרת משרשו ומכלל ישראל. "ואם מחשבת המקום קדמה למחשבת הזמן", פירוש, אף שאדם הקדים את מחשבת המקום, מ"מ כיון שאינו זונח לחלוטין את מחשבת הזמן, אלא מתחשב ברוח התקופה וסוטה פה ושם מהדרך הישרה, הנה אף שלא הוציא את עצמו מן הכלל, ואיננו בכרת, מכל מקום פסול הוא.

בספר אריה שאג (ח"ב מבוא האהבה אות תמז) מביא באופן דומה שם הספרים, ד'מחשבת הזמן' פירושו עניני עוה"ז שהם תחת הזמן, ואם העיקר אצלו הוא עניני עוה"ז, אז עבודתו פיגול ונכרת ח"ו, אך אם העיקר אצלו עבודת המקום להשי"ת, אף שעדיין עניני עוה"ז מפריעים לו, כיון שסוף סוף הם טפלים אצלו, לא נכרת מאילנא דחיי, ויכול עוד להתעלות לבוא למדרגה לקיים ואהבת את ה' אלקיך.

זמן אכילת לחם הפנים

"שחט שני כבשים לאכול אחת מן החלות למחר, הקטיר שני בזיכין לאכול אחד מן הסדרים למחר", משמע שזמן אכילת שתי הלחם, וכן